

Uffe.

I.

Henom år 1200 fortalte Saxo og Sven Aggesøn fyldig om Uffes kamp. Et halvt årtusinde før nævnes den i England, hvorhen anglerne havde bragt sagnet fra deres hjemstavn, men det er kun flygtig besked, man her får om Uffes død.

»Widsith» »den vidtfarende», et kort angelsaxisk digt fra o. 700, er væsenlig en opregning af en mængde sagnkonger og historiske fyrster; skjalden Widsith fortæller derhos, at han har gæstet en hel del af dem, fra Ermanrik († 375) til Alboin († o. 573). De fleste konger nævnes ganske knapt; Uffe (Offa) får undtagelsesvis 10 linjer. Det hedder der:

Offa styrede Angel, Alewih Danerne;
han (Alewih) var kækkest af alle disse mænd,
dog overgik han ikke Offa i manddom;
men Offa vandt sig i kamp, først af mænd,
endnu mens han var dreng (cniht wesende) det største kongerige;
ingen af hans alder øvede større manddom
i strid, med sit ene sværd (eller: ene med sit sværd, ane sweorde):
han drog grænsen mod Myrgingerne
ved Fifeldor. Anglerne og Sveferne
holdt den siden, som Offa havde slaget den.

Det er jo ikke indgående. Man får indskærpet, at Offa i kampen var meget ung (modsat senere beretninger), og det kan synes, at han sejrede i enekamp. Anglerne og sveferne (svaberne) var visst Offas eget folk, der grænsede op til de (sydligere) myrginger (et historisk ukendt folk, hvortil Widsith siger, at han hørte). Fifeldor nævnes som den fremtidige landegrænse, ikke som stedet, hvor Offa kæmpede, men det kan være rimeligt, at striden stod der, ligesom at Fifeldor (ang.sax.: »havuhyrernes dør») svarer til Ejderen, Egidora (»havgøren»): anglerne har åbenbart hørt hjemme der omkring¹. Derimod er det mindre troligt, at »Wie-

¹ »Fifeldor» er mulig en poetisk eller moderniseret gengivelse af et angelsk »ægðor», havdør (jfr. Beow. 241 ægvearde, havvogter, strandvagt).

glesdor» hos Thietmar (3,6) er det samme som Fifeldor, når Wieglesdor var en port ved Danevirke. —

I »*Beowulf*» (8. årh.) omtales Offa i forbigående (v. 1931—62).

Han, Garmunds (d. v. s. Vermunds) søn, var en spyddjærv mand, navnkundig for gaver og kampe og holdt sin odel med visdom. Mere siges der om hans kone Thrytho. Versene er indføjede i fortællingen for at tegne hende i modsætning til svenskekongen Hygelacs dronning, den kloge og høviske Hygd. Thrytho var vild og grum; »ingen af de kære fæller vovede at se hende i øjnene om dagen, uden hendes husbond»; gjorde de det, lod hun dem strax gribe og binde og dræbe med kniven. Det var ikke, som en dronning og en kvinde burde bære sig ad, »at en fredsvæverske skulde tragte efter en kær mands liv på grund af løgnevrede (ligetorne). Men det hindrede Hemings frænde (Offa)». — Så tager en anden skriver fat: over øllet fortæller folk anderledes om hende: oprindelig var hun ganske visst slem, men hun blev særdeles skikkelig og mønsterværdig, »da hun efter sin faders råd drog over det mørke vand til Offas hal og blev givet guldprydet til den unge kriger».

Det har altså været flere fortællinger om hende, vel kendte, siden digteren kun behøvede at hentyde til dem, men visst slidte og ændrede i tidens løb. Thrytho har sagtens været én, som Prünhild i »*Nibelungenot*», og de »kære fæller», det gik så galt, når de løftede øjnene til hende, har vel været uheldige bejlere.¹ Offa er bleven en helt konventionel konge, vis og mægtig, tapper og gavmild, om kampen ved Fifeldor er der ikke tale.

Men Offasagn må have holdt sig og været yndede. Ikke sjældent træffer man folk, som bar navnene Offa eller Wermund, visst særlig i Midtengland (Sweet: *Oldest English Texts*); et par konger i Mercia, Penda og naturligvis Offa II, siges at stamme fra Offa, søn af Wigley (Wiglaf), søn af Odin (Angl.sax. krøniker under år 626 og 755).

Omtrent samtidig med Saxo, o. 1195—1214, får man endelig Offas historie udførlig fortalt (jfr. Miss E. Rickert's afhandlinger i »*Modern Philology*» II.). En munk i St. Albansabbedit skriver da Offa I. og Offa II.s »*Vitae*» (udg. sammen med Matthæus Paris' værker af W. Wats i »*Historia maior*», London 1640). Mens Saxo er så dejlig verdslig, hænger der afgjort munkeduft ved »*Vitae*»; de er skrevne til ære for St. Alban's kloster, der blev stiftet af Offa II. (758—96).

Vermund (Warmundus) var konge over vestanglerne (Mercia) — det er ham, der har grundlagt Warwick —; Offa, hans eneste søn, var høj, kraftig og velskabt, men blindfødt og stum. Synet fik han dog ved sit 7. år, mælet først ved sit 30. Vermund var da meget gammel, og en af hans stormænd, Riganus (også kaldet Aliel), krævede, at kongen skulde udnævne

¹ I »*Grimnismál*», 37, nævnes »*Hildir ok þruðr*» blandt valkyrierne.

ham til sin efterfølger, i modsat fald æskede han ham til krig. Vermund afviste kravet, men holdt så et høvdingeråd, hvor både Offa og Riganus var til stede. Kongen var rådvild, der taltes med foragt om Offas u nytte; Riganus med sine fæller truede ham og faderen. Da fik han pludselig sin stemme og holdt en krafttale mod oprørerne, med skøn retorik. — Situationen kan minde om Kroisos' stumme søn, der fik sit mæle, da en fjendelig soldat truende gik løs på faderen (Herodot 1, 85; Aul. Gellius 5, 9). Men det var et kristeligt mirakel, der skete med Offa, efterat han ydmyg og grædende havde bedt til gud fader, søn og helligånd.

Begge parter rustede sig nu; Offa blev kongsmændenes fører; hærene mødtes hver på sin side af en flod (Avon); Offa gik dristig over floden; det kom til et stort slag, som efter nogle omskiftelser endte med en glimrende sejr for Offa. Under kampen havde han dræbt Riganus' sønner, Brutus (eller Hildebrandus), hvis hoved han kløvede med ét hug, og Sueno, Riganus og mange af hans folk druknede på flugten. Offa holdt justits over oprørerne, lønnede sine folk gavmildt og lod de døde jordfæste i højen Qualmhul. Sletten, hvor slaget stod, kaldes Blodeweld.

St. Albansmunken kan ikke måle sig med Saxo i klar og kraftig fortælling; men egenlig finder man de samme træk i deres historier, kun er de hos munken forskudte eller udviskede.

Vermunds blindhed er givet til Offa for at gøre ham mere ynkværdig; den er ham tydelig uvedkommende, da den forsvinder af sig selv uden at have voldet nogen hændelse. — Offa har Uffes førhed og styrke, men han er gjort virkelig stum, in maiorem Dei gloriam, mens der hos Uffe kun træffes den tavshed og dvaskhed, der kendetegner andre helte i deres unge år, som Helge Hjørwards-son, der var pøgull, til valkyrien vakte ham (Helgakvida), eller Beowulf, der regnedes for sløv (»vendon þæt he sleac være», v. 2187). — Riganus er bleven en hjemlig, oprørsk høvding, istedetfor en fremmed konge, der kræver riget; mulig hænger det sammen med, at Avon, hvor slaget lagdes, ikke var en grænseflod. Riganus æsker Vermund til krig, som det sker subsidiært hos Saxo; i forhandlingerne bliver der ikke tale om tvekamp, der måske ikke var gængse hos angelsaxerne. Kongesønnens krafttale til fjenden måtte naturligtvis med i begge fortællinger. — Af Uffes våbenprøver er der kun en svag genlyd hos Offa. Det hedder, at han i fægtning med sine fæller øvede sig i våbenbrug, overvandt dem alle og beundredes højlig, og at kongen »med højtidelig og kongelig pomp» omgjordede sønnen med sværdet (»skræp» nævnes ikke). — Den afgørende kamp står begge steder ved en flod; Offa dræber ene modstanderens 2 sønner, den første med et særligt krafthug. Ligheden mellem de to beretninger er her umiskendelig. — Også Vermunds faderlige ængstelse for sønnen mærkes, men på en mindre patetisk måde: han trækker sig tilbage til sikrere steder afventende sagens udfald. Da han hører om sejren, iler han Offa imøde, omfavner ham og græder, holder en længere

tale, med fromhed og brandere, og overgiver ham riget. — Ejenommeligt er det, at kongesønnen både i de danske¹ og den engelske fortælling ved sin vækkelse er 30 år.

Det er sært nok, at to i det væsentlige så ensartede sagn er voxede op på hver sin side af Nordsøen og er kommen frem noget nær samtidig. Müllenhoff mente derfor, at det danske Uffesagn var vandret ind fra England. Han modsagdes af Axel Olrik i en artikel i Arkiv for nordisk Philologi (VIII, 368). Den virker just ikke helt overbevisende. Han støtter sig filologisk på, at de fra Uffesagnet kendte navne findes i Norden i Middelalderen. Men navne kan komme på mange måder, og de røber intet om sagnenes indhold. Derom kan han af gode grunde intet sige, da Uffesagnet før Saxo og Sven ligger gemt i mørke.

Miss Rickert (o. c. s. 30 ff.) spørger, om Vita Offae ikke kan være påvirket fra Danmark. Hun henviser til, at der var forbindelse mellem Danmark og England, specielt St. Albans, i 12—13 årh. (Gesta Abbatum I, 12—19, 84—87); duo viri literati fra Danmark gæstede klostret og fortalte, på latin, et sagn om kong Knud.

Det får nu stå hen. Visst er det, at det danske sagn er rigere end den engelske munkehistorie, har ældre og mere nøjagtige enkeltheder og bedre sammenhæng; der er god sagnlogik i det. Der er intet urimeligt i, at sagnet har holdt sig levende i Ejderlandet, og at danskerne her har overtaget det fra anglerne og udviklet det videre.

Efter Ejderkampen véd Sven Aggesøn kun om Uffe, at han styrede i fred og ro. Saxo giver blankt op om hans regering; tidligere har han meddelt, at Vermund i Uffes sløvhedstid fik ham gift med den sønderjyske jarl Frovins datter. Hos begge historikere bliver sønnen Dan konge efter ham. — I »Vitae« er Offa I. en mægtig og anset konge, som lever temmelig i fred (senere hedder det rigtignok, at han var en vældig kriger, som mange gange triumferede over store fjender).

Men munken har en hel historie om hans kone, — som ikke er Thrytho fra Beowulf: Engang forvildede Offa sig i en skov på jagten og traf en dejlig pige i nød og jammer. Hun var datter af kongen i York; hendes fader var grebet af forbrydersk lidenskab for hende (klærkene har et hang til at snage i blodskam, med dyb forargelse naturligvis, jfr. »Gesta Romanorum«). Da han hverken med det gode eller det onde kunde få sin vilje med hende, lod han hende sætte ud i den vilde skov; så kunde hun omkomme dér. Offa tog hende med sig; de fandt et enebo og næste dag viste eremiten dem vej ud af skoven. Offa fik hende i huset hos nogle slægtninge, hvor hun ved sin dyd og godhed vandt alles hjerter. Der gik nogen tid; Offas folk vilde have, han skulde gifte

¹ Sven Aggesøn og Ryårbogen, jfr. Saxo: »tantoque ætatis spatio».

sig, for rigets skyld; han havde ikke synderlig lyst: endelig gav han dog efter og ægtede så kongedatteren fra York. De lever lykkelig og får et par børn. Nu beder kongen i Northumberland Offa om hjælp mod skotterne; han drager nordpå med hær og sejrer mægtig og sender brev derom hjem til stormændene, som passer hans rige. Budet tager undervejs ind til Yorkerkongen, som drikker ham fuld, lister brevet fra ham og forfalsker det. Det kom nu til at lyde på, at Offa havde tabt i kampen; det skyldtes hans ugudelige ægteskab med en hex; hun og hendes børn skulde derfor føres ud i skoven og dræbes grumt. Det skete, kongens bud måtte jo lydes. Men eremiten, der i sin tid havde huset Offa og dronningen, hørte klageråbene under mordet, han ilede til, og på hans fromme bøn gjorde gud atter de døde levende og raske. Han tog dem derefter med til sit enebo. Da Offa vendte hjem i triumf og hørte om konens og børnenes skæbne, blev han dybt fortvivlet. Men engang på jagten kom han hen ved eneboet og eremiten fortalte ham underet, hvorpå han atter forenedes med familien i stor glæde. Hvordan skulde han nu løvne eremiten? Jo, svarede den hellige og uselviske mand, ved at stifte et kloster.

Denne eller lignende historier om den uskyldig forfulgte kvinde er vidt udbredt i middelalderen; Miss Rickert kender den i 18 mer eller mindre litterære versioner og over 40 folkeeventyr. Chaucer har brugt den i »The man of Law's tale«. Den har ikke det bitterste med Offa at gøre; munken har ganske koldsindig knyttet den til hans historie for at kunne ende med kongens løfte om at stifte et kloster. Han holdt iøvrigt ikke sit løfte, hvad han gerne kunde have gjort efter et så voldsomt mirakel. Nej, Offa blev gammel, gærrig, dorsk og nydelseslysten. Han overdrog pligten til at stifte klostret til sine efterkommere, som heller ikke opfyldte den.

Så kom Offa II.

Hans barndom er en gentagelse af Offa I.s, kun krassere; han var ikke blot blind, döv og stum, men desuden vanfør på arme og ben. Også han helbredes ved et mirakel; hans forældre, greven og grevinden, bad for ham til gud (og lovede, at nu skulde det blive alvor med klosteret), så vågnede han som af en dyb søvn, blev »elegans corpore og eloquens sermone» og valgtes af Merciafolkene til fører mod tyrannen Beormredus (Bernred, der blev overvundet, s. å. han havde fået kongemagten). Offa blev nu konge i Mercia, han var en krigersk fyrste, som tvang de andre engelske konger til lydighed i heldige kampe. Hans fjender sammensvor sig med Karl den store (der deles i 2 Karl'er; den første døde »af gift eller apoplexi» og efterfulgtes af sin broder med samme navn; der tænkes vel på Karloman og Karl). Karl'erne vilde gerne hjælpe Offas fjender, men den første var optaget af krige med sachserne, den anden af Desiderius i Lombardiet, og det endte med, at Offa og Karl blev gode venner. Offa kunde siden styre mægtig og fredelig; han var gavmild og uden pral, human og from. Han fandt St. Albans lig og gravlagde det. Og han opfyldte endelig det gamle løfte; han stiftede St. Albans kloster, hvortil han fik pavelig bevilling på en rejse til Rom. Desuden gav han rige gaver til abbediet.

Om Offa II.s kone får man ligeledes adskilligt at høre. Her får munken brug for den beowulfske Thrytho.

Hun hed Drida, fortæller han, og var Karl den stores frænke. På grund af en eller anden meget fæl forbrydelse skulde hun have været henrettet, men benådedes således, at hun med en smule føde sattes i en båd uden årer og sejl og gaves vind og vover ivold. Båden drev i land i Offas rige (hun kom altså som Thrytho over havet). Hun traf Offa, hvem hun forklarede, at hun var kommen i ulykke, fordi hun havde afvist nogle bejlere, som ikke var hende jævnbyrdige (ignobiles; her turde være en mindelse om Thrytho's bejlerdrab). Offa bragte hende til sin moders hus, hvor hun snart kom til huld og skønhed, men også snart brød ud i pral og vigtighed (som franskmændene plejer, secundum patriae suae consuetudinem). Hun blev en plage for moderen, som dog bar det tålmodig for sønnens skyld, endda pigebarnet også satte tvist mellem greven og grevinden. Men Offa forelskede sig i hende og giftede sig hemmelig med hende, til forældrenes store sorg. Hun kaldte sig nu Petronilla (som en from helgeninde hed). Hun fik flere børn med Offa.

Derefter hører man længe intet om hende, men i Offas sidste år bliver hun livlig. Hun hed nu ikke mere Petronilla, men Quendrida (»Queen Drida«; hendes virkelige navn var Cynedryð; i nogle dokumenter skrives det quoen-dryðe, cwændryðe, Sweet, s. 459 f.). Hun var, siger munken, gærrig og lumsk og hovmodig. Offa giftede et par af sine døtre med engelske fyrster for at knytte disse nærmere til sig. Dronningen blev rasende herover; hun havde planer om at få dem gift udenlands, med skumle hensigter mod Offa. Da den 3. datter skulde giftes med den herlige unge kong Albert (Æthelbryht) af Østangel, bagvaskede hun ham først kraftig for Offa; da han afviste hende med, at det var tåbelig fruentimmersnak, lod hun, som hun faldt til føje og bød Albert ind i et festlig smykket værelse, hvor hun bad ham tage plads, så skulde datteren komme. Men under stolen var der gravet en dyb hule; den faldt den unge mand ned i, blev kvalt og fik til yderligere sikkerhed hovedet skåret af. Da mordet åbenbares, blev Offa højst ulykkelig (men snappede Alberts herreløse rige); dronningen indespærredes på et fjærrnt sted, hvor hun nogle år efter omkom, idet tyve brød ind og tog hendes mange skatte og puttede hende i en brønd, hvor hun opgav ånden. Det var straffen for martyren Alberts død, lige for lige¹.

St. Albansmunken omgås meget kavalmæssig med den virkelige historie. Hvad han lægger Cynedryd til last har intet på sig. Hun overlevede nok Offa og var visst en meget pæn og anset dame. Offa ærede hende ved at sætte hendes billede og navn på et par af sine mønter, noget dengang enestående. Offa kunde derimod være grisk og grum; det var ham, der lod Æthelbryht af Østangel halshugge (794), og så ganske rigtig tog hans land. Men han skulde jo fejres, som St. Albansklosterets stifter; derfor blev han renvasket til gavns, mens Cynedryd gjordes til syndebuk, med hjælp af Thrythosagnet.

¹ I »Vitae« er Drida mærkelig nok ikke ukysk; det rådes der bod på hos en anden forfatter (Bromton); der prøver hun at forføre Albert, og da han viser sig som en Josef, myrder hun ham (Miss Rickert s. 341). Efterhånden kommer hun til at ligne fruén på Lindenberg i Blichers »Kærlighed i Vildmosen«.

II.

I de danske Uffefortællinger er Thrytho helt forsvundet. Men hun synes at dukke frem i Saxo andre steder. Dr. Gudmund Schütte finder noget af hende i Ulvilda, Hadings datter og Frodes søster. (Dansk Histor. Tidsskr. 9. række, 5 bind). Der kan drages tråde mellem hende og St. Albansmunkens Drida. Ulvilda klager over sin første lavættede mand; Drida vrager sine ustandsmæssige bejlere. Ulvilda lægger planer mod sin faders, sin broders og sin skotske mands liv; Drida vilde have sine døtre gift med udenlandske fyrster, som da skulde volde Offa ondt. Dr. Schütte mener derhos, at den ene af Ulvildas mænd, Ubbo, egentlig er en deklasseret Uffe, men hvorfor ses ikke¹. Også i Saxos noget sammenrodede slutning på Amleth-historien skimtes et Thrytho-træk: hans skotske kone, Herminthroda, har nemlig den vane at lade sine bejlere dræbe. Efter Amleths fald går hun villig i sejrherren Vigleks favn. Han bliver, som i Mercias kongerække, fader til Vermund (der hos Sven Aggesøn er en søn af Frode hin frøkne). Hvis Herminthroda er moder til Vermund, står hun da også her i nært forhold til Uffe, om end ikke som hans kone. —

Saxo og Sven har derimod et motiv, som er ukendt i England. Sven fortæller ganske kort: to danskere var rejst til Sverige for at hævne deres fader, og sammen havde de dræbt faderens banemand. Saxo giver historien udførlig og véd, hvem personerne var: svenskekongen Athislus havde fældet Frovin i et slag i Sønderjylland; Frovins sønner, Keto og Wigo, drog forklædte op til Adils; det lykkedes efter nogen tid at træffe ham alene; det kom til tvekamp mellem ham og Keto; da kongen var ved at få overmagten, ilede Wigo broderen til hjælp, og i forening dræbte de Adils. — Der må ligge et eller andet gammelt sagnstof her bagved. Frovin og Wigo (Freawin og Wig) nævnes som fader og søn i Wessex' kongerække (Ang.sax. Krøn. år 854), mens Keto ikke omtales. Chambers (»Widsith») mener desuden, at »Athislus» egentlig er Eadgils, myrgingernes konge, og svenskerne en forvexling med »Swæfe» i »Widsith». Det er muligt; men naturlig kunde Saxo gøre Frovins modstandere til svenske og hæfte navnet Adils på deres konge.

Det oprindelige sagn om Frovin og hans søn eller sønner ved vi intet om. At det fra først ikke vedkom Uffe, har Ax. Olrik sikkert ret i. Ligesom munken knyttede eventyret om den uskyldige, forfulgte kvinde til Offa I., har man i Danmark forbundet

¹ Navnet Ubbe findes iøvrigt også hos angelsaxerne; et par af Offa II.s dokumenter har bl. andre vidner Ubba og Wermund (Sweet s. 432).

Frovinssønnernes historie med Uffes, og navnlig Saxo har med sindrig kunst slynget dem tæt sammen. Hos Sven ligger brødrenes hævn længe før Uffes kamp (»multis retro temporibus», ed. Gertz s. 63)¹.

Nogen har ment, at Saxos historie om Keto og Wigo skulde være en udløber af eventyret om de to brødre eller fostbrødre, hvoraf den ene trofast kommer den anden til hjælp (som i det franske digt »Ami og Amile»). Eventyret er da bleven tyndet meget ud. Sin forbindelse med Uffehistorien skylder fortællingen åbenbart, at Uffe kæmper med to. Det har man skullet have forklaring på, og har da digtet videre, så man nåede til, at Uffe vilde aftvætte den skam, Frovinsønnerne havde lagt på Danmark ved at fælde Adils to mod en, som Saxo omhyggelig fortæller. Motivet er sikkert ganske moderne hos ham. At sønnerne skulde være så fintfølede, at de ikke begge af et godt hjerte huggede løs på faderens banemand, og at de derved voldte deres land vanære, synes nærmest pudsigt. Der er, som P. E. Müller siger, masser af eksempler på, at de, som havde et drab at hævne, ingenlunde gjorde sig det til lov at møde drabsmanden én mod én. De gik helst mandstærke mod ham og brændte ham inde om natten. Saxo skyder sig ind under, at to mod en var skændigt hos de gamle (»Duos siquidem cum uno decernere ut iniquum ita etiam probrosum apud veteros credebatur»). Men når Saxo viser hen til »de gamle», virker det, som når en middelalderlig fransk digter forsikrer, at »sådan står der i bogen» (»Come li livres dist»). Man indstiller sig da på, at nu lader han fantasien tumle sig frit.

Hovedæmnet i Uffehistorierne er ifølge Axel Olrik, hvorledes det danske folks ære, der var nedværdiget af Frovinsønnerne, genrejses ved Uffes kamp. Det er visst meget tvivlsomt. Der var på den tid ingen grund til, at folkets ære skulde renvaskes. Uffe-fortællingerne bæres først og fremmest af den herskende uvilje mod tyskerne; derfor skulde Uffes kamp mod sachserne på Ejderøen sættes i det mest strålende lys. Harmen mod tyskerne er især tydelig hos Sven; i Uffes tale og andetsteds skældes de ud, langt værre end franskmændene hos St. Albansmunken. Sven fremhæver kort, at Uffe ved sin kamp afvaskede den gamle skam; på brødrenes hævn ofrer han ikke mange linjer; og han nævner ikke, hvorfor Uffe æskede 2 sachser til holmgang.

Men Saxo har nok en bihensigt med sin fortælling om Vermund og Uffe. Den er en redegørelse for, hvordan en gentleman bør bære sig ad. — Med Uffe er der intet i vejen; hans værdige afvis-

¹ »tunc temporis», 51, 15, er, ligesom tydelig nok 52, 2, brugt om en ubestemt, længere tid: den gang.

ning af de tyske sendemænd, hans udæskning af de to modstandere og hans senere færd er så storladet og sømmelig, som nogen kan ønske sig. I sin dvaskhedstid er han heller ikke ilde. Han er ikke, som hos Sven, en ædedolk og fyldebøtte; hans sløvsind drejes hurtig om til, at han ikke gav sig af med lystighed og latter; han bliver til en tavs alvorsmand. Og siden, da Vermund spørger ham, hvorfor han har tiet sålænge, svarer han smukt sønlig og beskeden: han havde ikke nødig at tale, sålænge Vermund klarede sagerne.

Frovinssønnernes historie handler for en stor del om, hvad en dannemand bør gøre eller ikke gøre. Adils er en stor kriger, men han brovter slemt af, at han har fældet Frovin (hvad der særlig æggede brødrene til faderhævnen). Sådan pral og selvros er dadelværdig og upassende; den skæmmer mandens navn og ære. — Da brødrene giver sig tilkende for ham og kræver kamp, er han særdeles hensynsfuld og højmodig overfor dem; han byder dem bod for deres fader, ikke af frygt, men af ynke med deres ungdom; da de vil slås, beder han dem angribe ham begge to; da Keto vil kæmpe ene mod ham, er Adils fra først meget skånsom overfor ham.

Også Keto er en pæn mand. Da brødrene kommer til Adils og jo ikke strax kan røbe, hvem de er, sætter Keto sine ord på skruer, men han lyver ikke ligefrem: thi hædersmænd regnede løgn for såre hæsligt i gamle dage (olim!). I kampen mod Adils holder han stærkt på, at han vil slås ene mod kongen. Så går det jo rigtignok galt, da han tvinges i knæ og Wigo springer ham til hjælp, og de sammen dræber Adils. Men det var da også brud på ærens love, hvorfor de får læst og påskrevet og kommer i vanry ude og hjemme. (Kun Vermund tager koldsindig og politisk på det nyttige drab).

I hændelserne ved Adils' 2. tog til Sønderjylland indskærpes hærmandsmoralen. Folco, som bringer Vermund bud om fjendernes komme, taler kækt, overmodig og sejrssikker; han vil før drikke sit eget blod i kampen, end han vil vende ryg; han er noget stortalende, men han holder, hvad han lover; det er væsentlig hans tapperhed, der driver Adils såret på flugten. Man kan altså nok have lov til at bruge store ord, når dåden svarer dertil.

Mens sejrherrene holder rast efter slaget, undrer Keto sig over, at Adils, der var først i kampen og sidst på flugten, er sluppet levende bort, hvorpå Vermund (der er et mønster på en konge, vennesæl, vis og gavmild) udvikler, hvorledes dette kan forklares. Man har undret sig lidt over denne forelæsning, men den fylder sin plads med grund. Den skildrer forskellige arter krigsfolk og deres færd i slaget. Der er 4 slags. Først veteranerne, hvis mod

blandes med mådehold; de kæmper af al kraft, til fjenden er slået, så slutter de deres rækker tæt og tænker mest på at sikre sejren: de sætter ikke æren i de slagtes flugt men i at bryde de kæmpendes modstand; de åbner helst de overvundne vej og undser sig ved at forfølge de flygtende (visst mere ridderromantisk end militært; romerne var eksperter i at hugge flygtende fjender ned). Den anden slags er de unge hidsige folk, som hugger løs på fjenden, enten han viser bryst eller ryg og dræber ubarmhjærtig. De er iltre og ærelystne, men går på uden omtanke.

Den fjerde klasse er de fejge, som er først på flugten og sidst i kampen og helst holder sig bag de kæmpende.

Den tredje art er nok så mærkelig. Det er dem, som svinger mellem frygt og blu; de har ikke mod på at gå frem, men de skammer sig ved at vige tilbage. De er mere til stads end til nytte i hæren. Det er fornemme og rige folks sønner, som hænger ved livet for deres velstands skyld. — Om den slags fars sønner har været fremtrædende i hæren på Saxos tid er dog visst tvivlsomt. Der er snarere en romersk duft ved dem. Man mindes Farsalosløbet, hvor Caesar bød sine soldater hugge fjenderne i ansigtet, fordi mange af dem var fine unge herrer, som var bange for at få deres kønne ansigter skamferede. Det synes ikke utroligt, at der i Vermunds forelæsning lyder en genklang af Lucans *De Bello Civili* VII, 560 ff., hvor Caesar går om i sin hær ved Farsalos, og der opregnes forskellige slags krigsmænd, gamle og unge (måske), kække og frygtsomme, kampivrige og valne¹. »Quis præstet bella jubenti», den, der går i kampen, ikke af lyst og fri vilje, men fordi det påbydes, kunde henføres til Saxos 3. klasse. Og til Folco kunde da svare den oftere nævnte officer Crastinus, der før slaget råbte til Caesar: jeg skal idag kæmpe således, imperator, at du skal takke mig enten død eller levende. Og han holdt sit ord, han sloges som en rasende og faldt (Caesar: *De Bello Civ.* 3, 91, 99, Lucan VII, 470 ff., Plutarchs Caesar, Florus).

¹ *Inspicit et gladios, qui toti sanguine manent, qui niteant primo tantum mucrone cruenti, quae presso tremat ense manus, quis languida tela, quis contenta ferat, quis præstet bella jubenti, quem pugnare juvet, quis vultum cive peremto mutet.*

Niels Møller.